

УДК 821.161.3:94"18

**ТРАДЫЦЫЯ ЛІТАРАТУРНАЙ МІФАТВОРЧАСЦІ
ЯК АСНОВА КАНСТРУЯВАННЯ ВОБРАЗА БЕЛАРУСІ
Ў НАВУКОВА-ПАПУЛЯРНЫХ НАРЫСАХ П. ШПІЛЕЎСКАГА**

П. Р. Кошман

кандыдат філалагічных навук, дацэнт, дацэнт кафедры літаратуры
УА МДПУ імя І. П. Шамякіна, г. Мазыр, РБ

Творчасць П. Шпілеўскага разглядаецца як першая грунтоўная спроба канструявання вобраза Беларусі, адрасаваная расійскаму чытачу і заснаваная на творчым выкарыстанні дасягненняў айчынай літаратурнай традыцыі ў мастацкім спасціжэнні ўнікальнасці сваёй краіны, у яе далучэнні да вобразаў сусветнай прасторы і гісторыі.

Уводзіны

Навуковае спасціжэнне спадчыны П. Шпілеўскага ў кантэксце літаратуры Беларусі XIX ст. характарызуецца пэўнай адасобленасцю ўспрымання. Прозвішча пісьменніка пастаянна прысутнічае ў даследаваннях, прысвечаных станаўленню новай беларускай літаратуры, але ў лік топавых аўтараў гэтага перыяду не трапляе. Дадзеная тэндэнцыя пацвердзілася ў апошнім акадэмічным выданні “Гісторыі беларускай літаратуры” [1], дзе, нягледзячы на згадкі пра П. Шпілеўскага, асобнага аналізу яго дзейнасць не атрымала. Знаходжанне творчасці П. Шпілеўскага ўбаку ад прыярытэтаў беларускага літаратуразнаўства, абумоўлена, па-першае, нетыповай для айчынай мастацкай традыцыі таго часу скіраванасцю на рускамоўнага чытача і, па-другое, акцэнтацыйнай аўтара на прыналежнасць сваіх твораў не да прыгожага пісьменства, а да сферы навуковых даследаванняў. Менавіта сярод фалькларыстаў і этнографіаў працы П. Шпілеўскага былі заўсёды запатрабаваны, хаця ў апошні час сталі падвяргацца рэвізіі на прадмет дакладнасці і праўдзівасці прыведзеных у іх звестак. Сучасныя даследчыкі ўказваюць на факты фальсіфікацыі міфалагічных персанажаў, прасочваюць механізм аўтарскай міфатворчасці, заснаваны на спалучэнні разнастайных міфалагічных матываў, элементаў у адзін вобраз-фантом [2], [3].

Выпкі даследавання і іх абмеркаванне

Навуковую цікавасць выклікае не толькі сам факт, але і прычыны такога творчага падыходу аўтара да асэнсавання беларускай народнай культуры. Варта згадзіцца з расійскай даследчыцай А. Леўкіеўскай, якая, адхіляючы магчымасць усвядомленага звароту П. Шпілеўскага да фальсіфікацыі, робіць акцэнт на агульным стане развіцця фалькларыстычнай навукі сярэдзіны XIX ст. для прадстаўнікоў якой дадумаць нешта ад сябе лічылася не толькі незаганым, але і нават вартым, паколькі давала магчымасць “утвердить "полноценность" собственного этноса путем создания "полноценного" пантеона божеств и мифологических персонажей” [2]. І хаця А. Леўкіеўская дастаткова катэгарычна выказваецца адносна каштоўнасці аналізу нацыянальнага фактару ў творчых пошуках П. Шпілеўскага (“было бы слишком примитивно сводить всю проблему фальсификации мифологии только к комплексу национальной неполноценности” [2]), аднак у рамках даследавання генезісу нацыянальнага вобраза свету беларусаў менавіта гэты напрамак бачыцца вельмі важным.

Жаданне маладога аўтара надаць беларускай міфалогіі выгляд добра захаванай сістэмы народных уяўленняў прадвызначыла перавагу творчага бачання над навуковым аналізам у першай працы П. Шпілеўскага “Беларускія народныя паданні”. Пададзеныя ў алфавітным парадку звесткі аб 52 міфалагічных персанажах, даволі дакладнае апісанне знешняга выгляду гэтых істот, іх прызначэння стваралі ўражанне аб выключнасці культуры беларускага народа, яе каштоўнасці як рэлікта язычніцкай эпохі для ўсяго славянскага свету. Па словах А. Тапаркова, “ситуация изображалась таким образом, как будто верования в древнерусских языческих богов оставались и во 2-ой четверти XIX в. вполне актуальными в Белоруссии. Этих богов представляли в наглядных образах; в богов рядились во времена праздников и обрядов, обращались к ним в песнях, упоминали их имена в поговорках и проклятиях” [3].

У працах П. Шпілеўскага адбілася тая эпоха, калі ў свядомасці мясцовага насельніцтва паступова адбываўся зрух у бок прызнання каштоўнасці беларускай этнічнай культуры. Прарастаючы на той гістарычнай і культурнай глебе, дзе жорстка канкурыравалі суседнія (польская і расійская) нацыянальныя ідэалогіі, гэтак пачуццё беларускасці патрабавала пошуку асаблівых доказаў сваёй самабытнасці і нацыянальнай паўнаважнасці. Нягледзячы на моўную разнароднасць пісьменнікаў XIX ст., іх актыўны зварот да тэмы Бацькаўшчыны дазволіў мясцоваму літаратурнаму асяроддзю ўпэўнена адчуць сваю самадастатковасць, замацаваць паміж пакаленнямі пісьменнікаў пераемнасць у выяўленні велічы Радзімы, зафіксаваць яе каштоўнасць як аксіёму, як дадзенасць.

У паэтызацыі роднай краіны літаратура абапіралася на працэс міфатворчасці, звязаны з выкарыстаннем і пашырэннем легендарных сюжэтаў, што ўказваюць на ўнікальнасць беларускай зямлі. Не абмінуў іх увагай і П. Шпілеўскі, у працах якога шмат спасылак на народныя творы. На наш погляд, некаторыя з іх былі выдуманы самім аўтарам па той жа схеме, што і міфалагічныя фантомы з беларускага язычніцкага пантэону. Напрыклад, тлумачэнне паходжання назвы горада Нясвіж ад нейкай “Невидимой горы”, якая была размыта палескімі азёрамі, выглядае даволі непераканаўча і выклікае асацыяцыю з біблейскім сюжэтам пра сусветны папюп. Намнога больш зладжана аўтар будзе міфалагічную канструкцыю, якая звязвае ў адзінае цэлае звесткі Герадота пра племя неўраў, якія ўмелі ператварацца ў ваўкоў, і легенду пра палескіх вандроўкаў рымскага паэта Авідзія. Асабліва арыгінальным выглядае аўтарскае меркаванне адносна таго, што ў аснову “Метамарфозаў” Авідзія пакладзена беларускае (неўрскае) народнае паданне пра ваўкалакаў. У сучасных даследчыкаў гэты эпізод са спадчыны П. Шпілеўскага з’яўляецца самым папулярным аб’ектам для крытыкі, служыць яркім узорам дапускаемых аўтарам парушэнняў навуковасці. Адапаведныя выкрывальныя каментарыі (“Бяру на сябе смеласць сцвярджаць тое, што Авідзіі ніколі не быў на Палессі [4, 292]) альбо іх адсутнасць (па словах А. Тапаркова: “Кажется, комментарии в этом случае излишни” [3]) здаюцца нам дарэчнымі ў той меры, у якой працы П. Шпілеўскага можна лічыць навуковымі. Аўтар, для якога праўдападобнасць важней за ісціну, уласнае меркаванне пераважае над аб’ектыўнасцю, – больш мастак слова, чым вучоны. А. Пыпін, адзін з першых даследчыкаў творчасці П. Шпілеўскага, адзначаў, што “многое в его сообщениях получает только беллетристический интерес и не имеет достаточной научной достоверности” [5, 110]. Свабоднага абыходжання з гістарычнымі і фальклорнымі звесткамі ў творах П. Шпілеўскага не менш, а, можа, нават і болей, чым у прызнаных пісьменнікаў той эпохі Я. Чачота, Я. Баршчэўскага, В. Дуніна-Марцінкевіча, у якіх ён, дарэчы, актыўна запазычваў фактычны матэрыял.

У сваіх навуковых пошуках П. Шпілеўскі вельмі часта кіраваўся творчай інтуіцыяй мастака, якая пераконвала яго ў правільнасці абранай метадалогіі, давала адчуванне дастатковай аргументаванасці. Пабудаваныя ім гістарычныя сувязі, даследчыцкія гіпотэзы арыентаваліся не столькі на спасціжэнне ісціны, колькі на міфалагізаваныя версіі мінулага, у якіх глыбіня старажытнасці з’яўляецца сувымернай узроўню развіцця культуры, лічыцца своеасаблівым паказчыкам багатай народнай спадчыны. Аўтар, безумоўна, быў знаёмы з міфамі пра сармацкае паходжанне польскіх магнатаў і пра рымскага патрыцыя Палеймона – заснавальніка роду літоўскай шляхты. Прамыя спасылкі на гэтыя творы ў работах П. Шпілеўскага не знойдзем, але ў “Даследаванні аб ваўкалаках” адчуваецца агульная для падобных легендарных сюжэтаў устаноўка на сцвярджэнне пераемнасці паміж знакамітымі продкамі і сучаснымі народамі. Дзеля гэтай міфалагічнай, але вельмі прываблівай прэстыжнасці аўтар даследавання спачатку пераконвае чытача, “што павер’е аб ваўкалаках атрымала зыходны свой пачатак у Беларусі і ўжо потым перайшло да іншых суседніх славянскіх плямёнаў” [4, 164], а затым называе неўраў-ваўкалакаў продкамі сучасных беларусаў. “Па картах *Спенера* і *Стредовскага*, – сведчыць П. Шпілеўскі, – Герадотавых *Невров* трэба прымаць за зыхароў цяперашняй Заходняй Расіі, а менавіта Беларусі, г. зн. за *Нестаравых* дрыгавічоў, драўлян, палачан і севяран” [4, 165]. Варта заўважыць, што аўтар максімальна прытрымліваўся патрабаванняў навуковага сачынення: прыводзіў спасылкі на працы іншых вучоных, старанна выбудоўваў логіку аргументацыі, што было дастатковым для перакання масавага чытача ў слушнасці зробленых высноў, нават такіх фантастычных, як наяўнасць у творчай спадчыне Авідзія твораў на “польска-пінскім”, або “беларускім”, дыялекце.

Падобныя сенсацыйныя заявы, што раскрываюць прыналежнасць беларускай зямлі да дасягненняў сусветнай цывілізацыі, не былі, уласна кажучы, навіною для мясцовай чытаючай публікі. Так, легенда пра вандроўку паэта Авідзія на Палессе не належала аўтарству самога

П. Шпілеўскага, паколькі сустрэкаецца задоўга да публікацыі яго твораў. У 1818 г. у віленскай газеце “Wiadomosci Brukowe” паведамлялася: “Ёсць на Палессі гара, названая Авід-гара (Owid-hoga), каля якой, як паданне гаворыць, Авідзій жыў падчас свайго выгнання” [6, 1]. Больш таго, сюжэт пра Авідзія ўваходзіў у змест вялікага міфа пра палескае мора, якое ва ўяўленнях мясцовых жыхароў было яшчэ адным сведчаннем сувязі іх краіны з астатнім светам. К. Контрым, пабываўшы ў 1827 г. на Палессі, пісаў: “Так, сцвярджаюць, па-першае, што ў вельмі сухія гады, шмат разоў знаходзілі на іх балотах рэшткі караблёў і якараў. Адзін з тых парэшткаў – гэта значыць астатак карабля, які асабліва даўно згадваецца, быццам бы знойдзены паміж Кажан-Гарадком і Давыд-Гарадком гадоў таму за сто і схаваны ў якімсьці з дамоў, а знакамiты быў прыгожай разбой... Па-другое, прыводзячы назву месца Авіджора дзесьці каля Пінска і спалучаючы з паданнем сялян, даводзяць, што ў гэты край прыплыў на караблі, тут жыў, а можа і жыццё скончыў, слаўны паэтычным талентам і прыгодамі рымлянiн Авідзій Назон” [7, 18–19].

Для разумення памкненняў П. Шпілеўскага да міфатворчасці патрэбна ўлічваць той вопыт асэнсавання вобраза Радзімы, які ён дапаўняў і прадстаўляў рускамоўнаму чытачу. Мясцовай літаратурнай традыцыі, да якой належаў і П. Шпілеўскі, было ў цэлым уласціва стварэнне міфалагічных канструктаў з прэтэнзіяй на навуковую абгрунтаванасць. Аб тым, як яе прадстаўнікі праяўлялі вялікія творчыя здольнасці ў адкрыцці новых сюжэтных хатоў, якія звязваюць мінулае роднага краю з вобразамi сусветнай гісторыі, сведчыць наступны ўзор этымалагічнага аналізу назвы лодкі “шугалея”: “Выраз той, паводле традыцыі і як чыталі ў адной старасвецкай, але грунтоўнай хроніцы, бярэ свой пачатак яшчэ ад тых часоў, калі цэлае Палессе было яшчэ морам. У той час адзін *Шах* персідскі, па імені *Алі*, прыбыўшы з вялізным флотам з Чорнага мора на *пінскае* (альбо як яно тады даўно называлася) уступіў у бітву з флатам *Яцвягаў*, *Полаўцаў* і іншых ваколічных народаў; а панёсны цяжкія страты, пакінуў той адзел лодак, якія ад яго імені *Шах-алі*, *Шаха-лея* названы” [6, 2].

Відавочна, што тая пачуццi самапавагі, гонару за свой край, якія падштурхоўвалі айчынных пісьменнікаў да міфалагізацыі гісторыі, пошуку ўяўных сувязей з сусветнымі слаўтасцямі, яшчэ складана аднесці да праяў нацыянальнай самасвядомасці беларусаў, паколькі многія носьбіты гэтага патрыятычнага руху адначасова адчувалі сваю далучанасць да польскасці альбо, як П. Шпілеўскі, да расійкасці. Тым не менш, прыведзеныя прыклады сведчаць, што літаратура ўжо працавала над узнёўленнем вобраза свету беларусаў, абгрунтоўваючы важнасць яго знаходжання ў прасторы і часе людскай цывілізацыі як гістарычнымі фактамі, так і легендарнымі сюжэтамі.

Вяўленне роднай Беларусі ў вобразе незвычайнай, экзатычнай краіны, стварэнне вакол яе вобліку арэолу містычнасці, нескрантай старажытнасці было галоўнай мэтай літаратурнай дзейнасці П. Шпілеўскага, якая заахвочвала яго да ўжывання сродкаў мастацкага вымыслу. Знаходзячы ў беларускай этнічнай прасторы сапраўдныя сведчанні міфалагічнага светаўспрымання, сляды старадаўніх звычаяў, рэшткі язычніцтва і творча ўзбагачаючы іх змест, П. Шпілеўскі канструяваў той бок быцця беларускага народа, які сам лічыў найбольш прывабным. У творчых здагках пісьменніка не было ўнутранай фальшыўнасці, адсутнасць неабходных фактычных звестак не выклікала ў яго асаблівага сумнення ў наяўнасці самой з’явы і кампенсавалася стварэннем гіпатэтычных вобразаў, якія самому аўтару, як відаць, здаваліся дастаткова праўдападобнымі, а значыць пераканальнымі. У “Падарожжы па Палессі і беларускім краі” дзе ўстаноўка на дакументальнасць нарыса стрымлівала творчы парыў, ёсць вельмі паказальны эпизод вывучэння аўтарам узгорка ў Брэсце, які, паводле народнага падання, у даўнія часы быў язычніцкім капішчам багіні Мажаны і дзе “следы крови на камнях от приносимых жертв этому кровожадному божеству сохранились до сих пор” [8, 34]. Пасля асабістых пошукаў на гэтым месцы пісьменнік быў вымушаны канстатаваць, што не знайшоў рэальных доказаў гэтым словам, аднак разам з тым даваў зразумець, што канчаткова не згубіў веру ў іх існаванне: “я не нашел камней – их нет в настоящее время; говорят, все они лежат внутри кургана” [8, 34].

Для П. Шпілеўскага было вельмі важным пазнаёміць чытача з цікавымі з’явамі і разам з тым паказаць іх нібы даволі звычайнымі для Беларусі рэаліямі. Падарожжныя нататкі, у якіх аўтарская ўвага раз-пораз спынялася на побытавых дэталях, выпадковых знаёмых, дарожных здарэннях, не стварала адчування стомленасці ад руціннага, манатоннага шляху, паколькі чаргавала іх з сапраўднымі знаходкамі. Між іншым, пісьменнік адзначаў, што ў Клецку ён купіў рымскую манету з выявай імператара Антаніна, у Кобрыне знайшоў рэдкія фаліянты на лацінскай, польскай і нямецкай мовах, у Смалевічах стаў удзельнікам абраду кумаўства і памятае, як у

Ігумене на могільках выкапалі “касяной кувшын с самым крепким, старым питным медом” [8, 110]. Такія падзеі адбываюцца з П. Шпілеўскім амаль у кожным правінцыйным беларускім мястэчку і кожны раз падаюцца ў сюжэтнай тканіне твора быццам выпадковымі, нечаканымі для самога пісьменніка, але звычайнымі для гэтых мясцін. Умелае спалучэнне назіранняў асабістага характару з шырокімі паведамленнямі аб гісторыі і культуры роднага краю стварыла ў падарожных запісах асаблівую, даверлівую атмасферу аўтарскага звароту да чытачоў, спрыяла нязмушанаму засвойванню думкі аб беларускай выключнасці.

Не мог утрымацца П. Шпілеўскі і ад адкрытых каментарыяў, у якіх даваў надзвычай высокую ацэнку спадчыне беларускага народа. Ён сцвярджаў, што “ні адна паласа вялізнай Расіі не можа пахваліцца такім багаццем народных чар, замоў, прымхаў, забабонаў, якім славіцца Беларусь” [4, 124], называў яе “краінай чараўніцтва і ўсялякіх дзіў” [4, 124], “сталіцаю старажытнай славяна-рускай міфалогіі” [4, 161], “сэрцам старажытнай Русі” [4, 42]. Апошнія характарыстыкі вельмі важныя для разумення таго, з якіх пазіцый асвятляў П. Шпілеўскі беларускасць, наколькі каштоўнай была яна асабіста для аўтара. На старонках нарысаў ён неаднаразова засведчаў сваю лаяльнасць перад Расійскай імперыяй, падкрэсліваючы гістарычную справядлівасць знаходжання ў яе складзе беларускіх зямель, аспрэчваў тэзіс пра “забраны край” і безапеляцыйна крытыкаваў перыяды літоўскага і польскага панавання. Палітычныя погляды П. Шпілеўскага міжволі сутыкаліся з яго жаданнем раскрыць багацце беларускай этнакультурнай традыцыі, паказаць каштоўнасць яе набыткаў. Таму ў разважаннях аўтара час ад часу губляецца паслядоўнасць яго пазіцыі, калі прызнанне ўнікальнасці беларускай культуры акрэсліваецца праз несамастойны “западнарускі” статус або сведчанне значнасці Літоўскага статута “для історыі нашага законодаўства і для древней русской филологии” [8, 100], змяняецца праз некалькі старонак каментарыямі адносна яго “чуждога влияния” [8, 105] на жыхароў Мінскай губерні.

Тым не менш П. Шпілеўскі заставаўся найперш беларусам, прычым не толькі знешне, праз дэкларацыю свайго паходжання з гэтых мясцін, калі беларускасць здаецца нейкім каларытным ці экзатычным дапаўненнем да вялікарускай ідэнтычнасці, а тым чалавекам, светапогляд якога выхавала самабытная этнакультурная традыцыя. У адрозненне ад пазіцый, прынятых у сталіцах суседніх краін, якія разглядалі беларускія землі як ускраіну, памежную зону сваёй тэрыторыі, што дакладна зафіксавана ў такіх гістарычных назвах, як “усходнія крэсы” ці “Паўночна-Заходні край”, П. Шпілеўскі настойліва адводзіў Беларусі цэнтральнае месца ў славянскай гісторыі і культуры. Захоплена расказваючы пра тое, што менавіта з гэтай краіны бяруць пачатак славянскія плямёны, што мясцовы народ аддана захоўвае традыцыі продкаў-крывічоў, што беларуская мова валодае першароднай славянскай чысцінёй, аўтар абвешчаў беларускую народную культуру ўвасабленнем старажытнай славяншчыны. Такі погляд пераконваў у каштоўнасці духоўнага быцця Беларусі і на эмацыянальным узроўні даваў падставы для выяўлення пачуцця асабістай гордасці за сваю радзіму, становіўся асновай для дэманстрацыі самабытнасці беларусаў. Сутнасць іх адрознення ад іншых славян, у тым ліку і вялікарусаў, знаходзілася, паводле П. Шпілеўскага, не столькі ў гістарычных ці геаграфічных сферах, колькі ў ментальнай, была абумоўлена такімі станючымі з пункту гледжання пісьменніка рысамі сваіх землякоў, як кансерватыўнасць і адчуванне моцнай прывязанасці да роднай зямлі: “Заходнерускія сяляне, незнаёмы з жыццём, не ведаюць вялікарускай капрызнасці, не імкнуцца да багатых сталіц дзеля карысці, нярэдка капеечнай, якая развівае ў прагным аферысце круцельскую бесцярмоннасць, што ўносяць у сельскі побыт гарадскія заганы. Беларусцы аддаюць перавагу працы ля роднага агменю, на вачах любімай сям’і і побач дарагіх папялішчаў. Гэтая любасць да роднай хаты мае вялікі ўплыў на адзіпства думак і братэрства заходнерускіх сялян. Гэта ратуе ад сваволі і бясчынства, робіць цяжкімі да незнаёмых вялікарускаму касмаполіту-селяніну самаахвяраванняў” [4, 228–229].

П. Шпілеўскі імкнуўся намалюваць прываблівы вобраз Беларусі, даваў вельмі станючыя характарыстыкі беларускаму народу, свядома падаваў яго побыт светлымі фарбамі. На старонках “Падарожжа...” паўставала жыццё вельмі патрыярхальнай краіны – своеасаблівая рэліктавая прастора славянскай старажытнасці, дзе пануе звычай продкаў, дзе адсутнічаюць сацыяльныя няўладзіцы, дзе чалавек здавальняецца малым і жыве адносна бесклапотна. “Изба белорусского минского мужика скромна, но он доволен ею и своей судьбою; он работает весь день без ропота, кушает на славу, спит беспробудно, и его не беспокоят, не волнуют тревожные сны или мучительные грезы, последствия праздной, роскошной и пустой жизни” [8, 113]. Такія малюнкы выдатна прадстаўляюць пашыраную ў тагачаснай літаратуры тэндэнцыю да ідэалізацыі беларуса.

Поўны замілавання, некрытычны падыход да мастацкага спасціжэння беларускіх рэалій для П. Шпілеўскага, як у свой час і для Я. Чачота, Я. Баршчэўскага, В. Дуніна-Марцінкевіча, быў праявай аўтарскай сімпатыі да беларускага народа, прызнаннем сваёй асабістай далучанасці да беларускасці.

Вывады

Такім чынам, патрыятычная канцэпцыя навукова-папулярных нарысаў П. Шпілеўскага выразна адлюстроўвае беларускую ментальнасць аўтара, яго светапоглядную прыналежнасць да этнакультурнай традыцыі беларусаў. Узнаўляючы для расійскага чытача вобраз Беларусі як унікальнай славянскай краіны, аўтар абапіраўся на айчыны досвед літаратурнай міфатворчасці вобліку Бацькаўшчыны, дэманстраваў схільнасць да ўзвышэння беларускага матэрыялу, памкненне падкрэсліць яго асаблівую каштоўнасць з дапамогай сродкаў мастацкага вымыслу.

Літаратура

1. Гісторыя беларускай літаратуры XI–XIX стагоддзяў : у 2 т. / Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т мовы і літ. імя Я. Коласа і Я. Купалы. – Мінск : Беларус. навука, 2010. – Т. 2 : Новая літаратура : другая палова XVIII–XIX стагоддзё / навук. рэд. тома У. І. Мархель, В. А. Чамярыцкі. – 2-е выд. – 582 с.
2. Левкиевская, Е. Механизмы создания мифологических фантомов в "Белорусских народных преданиях" П. Древлянского [электронный ресурс] / Е. Левкиевская. – Режим доступа : <http://www.ruthenia.ru/folklore/levkievskaya3.htm>. – Дата доступа : 28.02.2014.
3. Топорков, А. О "Белорусских народных преданиях" и их авторе [электронный ресурс] / А. Топорков. – Режим доступа : http://karija.narod.ru/Ethnoslavistics/top_belorus.htm. – Дата доступа : 28.02.2014.
4. Шпілеўскі, П. Беларусь у абрадах і казках / П. Шпілеўскі ; пер. з рус. Аляксандра Вапчанкі. – Мінск : Літаратура і мастацтва, 2010. – 304 с.
5. Пыпин, А. Н. История русской этнографии / А. Н. Пыпин. – Минск : БелЭн, 2005. – 256 с.
6. Dołęga, A. Z Polesia / A. Dołęga // Wiadomości Brukowe. – 1818. – № 8. – С. 1–2.
7. Kontrym, K. Podróż Kontryma urzędnika banku polskiego odbyta w roku 1829 po Polesiu / K. Kontrym. – Poznań, 1839. – 72 s.
8. Шпилевский, П. Путешествие по Полесью и белорусскому краю / П. Шпилевский. – Минск : Польша, 1992. – 251 с.

Summary

P. Shpilevsky's creative work is regarded as the first significant attempt to construct the image of Belarus. It has been addressed to the Russian reader and based on the creative use of the national literature tradition within the artistic comprehension of the uniqueness of the country, its accession to the image of the universal space and history.

Паступіў у рэдакцыю 31.03.14